

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 62.

Onsdagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15. i anledning av väckt motion om ändring och tillägg i §§ 16 och 86 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 68, angående anslagen till tullverket m. m.;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidtagande av vissa eldsäkerhetsanordningar i lantmäteristyrelsens hus till skydd för därvarande arkiv;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse till aktuarien i Svea hovrätt Gustaf Liliequist och aktuarien i Göta hovrätt Edouard Klinghammer för minskade inkomster; samt

nr 71, i anledning av väckt motion om ersättning åt kommuner för vissa av värnpliktiges inkallande till rikets försvar föranledda utgifter;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor; och

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela befrielse från vissa tull- och andra avgifter för gåvor och understöd in natura till krigsfångar m. m.;

lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 9 §§ i lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket;

nr 29, i anledning av återremiss av lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förebyggande av simulation bland inskrivningsskyldiga och värnpliktiga;

nr 30, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om de med

medlemskap i svenska kyrkan förenade rättigheter och skyldigheter; samt

nr 33, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 22 i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppypmpning, *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 127 och 128 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914, *dels* och åtta i förstnämnda ämne väckta motioner; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för att bereda mottagare av efterkravs- och postförskottsgods effektiv möjlighet att skydda sin rätt.

Företogs till avgörande herr *Steffens* nästlidne dag bordlagda anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa vissa spörsmål, varvid herr talmannen gjorde propositioner, först på bifall till föreliggande anhållan samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller herr *Steffens* föreliggande anhållan att få framställa vissa spörsmål till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås berörda anhållan.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 52.

Om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av vissa försvarsfrågor
m. m.

Föredrogs herr *vice talmannens* under gårdagen bordlagda förslag om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 218—220 m. m.

Herr *Petersson*, Alfred: Herr talman, mina herrar! Då kammaren nu har att fatta beslut över den gjorda framställningen om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling

av vissa Kungl. Maj:ts propositioner, skall jag be att få såsom min mening uttala, att ett sådant särskilt utskott icke bör beslutas. Vi skriva i dag den 3 maj. Under normala förhållanden skulle således riksdagens arbete vara avslutat om fjorton dagar. Och på de olika utskottens bord ligga ju ganska avsevärda, man kan säga, högar av viktiga förslag, som utskotten ha att behandla. Ett tillsättande av ett särskilt utskott av så stor omfattning skulle ovillkorligen medföra, att åtskilliga utskott berövades många av sina ledamöter. Detta skulle i sin ordning föranleda ett förryckande av arbetet och ganska avsevärda olägenheter för de respektive utskotten, då det nu är så långt lidet på riksdagen. Statsutskottet i all synnerhet torde i så fall berövas icke så få av sina ledamöter, då det ju är i detta utskott, som frågor av denna natur i regel behandlas och där man således har att vänta kunskaper och insikter i dessa frågor.

Dessutom tror jag, att man kan säga, att förslaget om tillsättande av ett särskilt utskott med ganska stor sannolikhet kommer att avslås i andra kammaren. Då så är förhållandet, kan jag knappast förstå, att det finnes något skäl för denna kammarare att bifalla förslaget.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka avslag på den gjorda framställningen om tillsättande av ett särskilt utskott.

Herr Swartz: Den föregående ärade talaren anförde slutligen ett skäl, som jag för min del icke kan på något sätt och vis godkänna. Han profeterade nämligen, att andra kammaren komme att avslå föreliggande förslag, och ansåg detta vara ett skäl till att icke heller första kammaren borde bifalla förslaget. Jag tror, att den sortens argumentation icke är riktigt lämplig, ty jag antar, att första kammaren vill nu liksom tillförne själv bedömma vad som är rättast och riktigast att göra med avseende å här förekommande frågor.

Och vad beträffar frågan om vad som i detta fall är riktigt att göra, ber jag att få, såsom min bestämda uppfattning, i motsats till den föregående talaren, förklara, att det ur alla synpunkter lämpligaste vore att besluta, att ifrågavarande propositioner skola hänskjutas till ett särskilt utskott. Den ärade talaren visade en för mig mycket angenäm omtanke om statsutskottets förmåga att fylla sina uppgifter och ansåg, att man icke borde beröva statsutskottet de arbetskrifter, som, därest ett särskilt utskott tillsattes, utan allt tvivel skulle komma att från statsutskottet anlitas för det särskilda utskottets arbete. Jag ber att få säga, att om det föreslagna särskilda utskottet tillsattes, därav synes följa, att till detta utskott böra överflyttas även sådana till fjärde och femte huvudtitlarna hörande frågor, som tilläventyrs ännu icke äro slutbehandlade.

Givet är, att i det särskilda utskottet skulle komma att ingå nästan alla, om icke alla, ordinarie ledamöter av den avdelning inom statsutskottet, den första avdelningen, som sysselsätter

Om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av vissa försvarsfrågor m. m.
(Forts.)

Om tillsättan-
de av ett sär-
skilt utskott
för behand-
ling av vissa
försvars-
frågor
m. m.
(Forts.)

sig med frågor av förevarande art. Den sakkunskap, som onekligen på det området förefinnes inom statsutskottets första avdelning och som för den föregående ärade talaren utgjorde ett särskilt skäl att åt statsutskottet förbehålla handläggningen av detta ärende, skulle således komma att stå till det särskilda utskottets förfogande. Men icke nog därmed, utan i det särskilda utskottet skulle kunna insättas åtskilliga av de personer, som genom medlemskap i det särskilda utskottet av motsvarande beskaffenhet vid 1914 års senare riksdag förvärvat en särskild erfarenhet på detta område, en erfarenhet som är betydligt större än den, som kan finnas hos statsutskottets övriga medlemmar, d. v. s. de som varken äro medlemmar av första avdelningen eller på sin tid tillhörde 1914 års särskilda utskott. Med den lilla erfarenhet jag anser mig hava — eftersom jag hade äran att vara medlem av sistnämnda särskilda utskott — angående arbetets ordnande och arbetets beskaffenhet såväl inom statsutskottet som inom ett sådant särskilt utskott, hyser jag den uppfattningen, att det icke lider något tvivel, att arbetet skulle bäst främjas på det nu föreslagna sättet.

Den av den föregående ärade talaren framhållna synpunkten, att det återstår så litet av den ordinarie tiden för riksdagens samvaro, skulle också bäst beaktas, om man antog förslaget. Det är alldeles tydligt, att om statsutskottet utöver de många maktpåliggande ärenden, som utskottet ännu har att behandla och vilka till allra största delen äro av beskaffenhet att icke kunna undanskjutas, jämväl skall få sig ålagt att behandla den stora och omfattande fråga det nu gäller, arbetet måste komma att draga ut på tiden betydligt mycket längre, än om ett särskilt kvalificerat utskott finge taga hand om denna fråga och statsutskottet finge behandla sina angelägenheter för sig. Det är alldeles tydligt, att om statsutskottet skulle få föreliggande ärende till sig hänvisat, statsutskottet också kommer att med den allra största samvetsgrannhet ägna sin uppmärksamhet åt denna fråga, vilken jag, och jag förmodar även statsutskottets övriga medlemmar, måste anse vara av den maktpåliggande art och betydelse, att den reellt sakliga behandlingen av densamma omöjligen kan undanskjutas till en senare tidpunkt.

Jag vill också bestämt förklara, att jag såsom ordförande i utskottet icke kan taga på mitt ansvar att medverka till ett undanskjutande av den reella behandlingen. Under sådana förhållanden är det tydligt, att jag måste se saken så, att vi måste taga itu med detta arbete. Följden härav blir den, att riksdagen måste vara samlad betydligt mycket längre, än vad fallet skulle vara, om man delade på arbetet.

Det har syntts mig, som om det på deras sida, vilka icke vilja vara med om tillsättandet av detta särskilda utskott, skulle vara en särskilt bärande synpunkt, att riksdagsarbetet icke får förlängas. Jag vågar påstå, att följderna av ett bifall till det yrkande, som från det hållet framställts, kommer att bliva mot-

satsen till vad de önska. För min del förklarar jag mig naturligtvis villig att ligga här hur länge som helst för att få denna fråga bragt till ett lyckligt slut. Men det är nu icke fråga om detta. När det gäller en sak av sådan beskaffenhet som denna och en sak, som rör rikets säkerhet, får man icke, så vitt jag förstår, och man kan icke heller taga på sitt ansvar att låta *den* frågan tränga sig fram i första rummet, att man icke skall hållas kvar här uppe i huvudstaden eller vid riksdagen längre än man brukar.

Jag ber därför att få hemställa om bifall till det förslag, som här är framställt, vilket förslag synes i sig innefatta och möjliggöra ett tillgodoseende av alla de synpunkter, man bör anlägga på denna sak, först och främst den sakliga synpunkten men även den synpunkten, att riksdagsarbetet icke förlänges mer än nödvändigt.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Med anledning av vad statsutskottets ärade ordförande yttrade ber jag att få framhålla, att det dock är nödvändigt att skärskåda det nu ifrågavarande förslaget i belysning av statsfinanserna i allmänhet, av tillgången på medel och möjligheten att i övrigt reglera statens ekonomiska förhållanden även under år 1917. Ur denna synpunkt förefaller det mig naturligt, att frågan behandlas av statsutskottet, som ju åtminstone i fråga om material för bedömandet är utrustat på ett helt annat sätt än ett särskilt utskott skulle bli. För egen del vill jag säga, att jag redan nu ser saken så, att jag icke finner förutsättningarna för en verkligt saklig prövning, som icke blott begränsar sig till själva anskaffandet av den här ifrågasatta krigsmaterielen utan också vill se frågan i belysning av våra möjligheter över huvud taget — jag finner icke, säger jag, förutsättningarna för en dylik allsidig prövning föreligga i tillräcklig omfattning. Men i den mån de föreligga, förefinnas de i högre grad hos statsutskottet än hos något annat utskott, och detta skäl synes mig tala för remiss till statsutskottet, varom jag också hemställer.

Herr vice talmannen: Till de skäl, som statsutskottets ärade ordförande anförde, skulle kunna anföras ytterligare ett, som nedslår de skäl, som den siste talaren framhöll. Han ansåg, att skattefrågan och anslagsfrågan borde behandlas enhetligt. Men så blir icke förhållandet, om förslagen remitteras till statsutskottet, ty Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigsmaterialskatt skall ju gå till bevillningsutskottet. I så fall kan det icke bli en enhetlig behandling, vilket det däremot skulle kunna bli, om propositionerna remitterades till ett särskilt utskott.

Herr Swartz: Efter herr vice talmannens yttrande har jag icke något att tillägga. Jag vill endast med anledning av att en

Om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av vissa försvarsfrågor m. m.
(Forts.)

Om tillsättan-
de av ett sär-
skilt utskott
för behand-
ling av vissa
föresvars-
frågor
m. m.
(Forts.)

talare på Gävleborgsbanken förklarade, att det gällde att se till hur statsregleringen för år 1917 skulle göras upp med hänsyn till de nu föreslagna utgifterna, erinra om att denna fråga icke har det ringaste att göra med statsregleringen i övrigt, ty det är ju meningen att täckandet av dessa utgifter skall ske med tillhjälp av den föreslagna särskilda skatten. Och det borde väl vara ett ytterligare skäl, att man, på samma gång man behandlar frågan om själva anslagen, kan få handlägga frågan om sättet för täckandet av dessa utgifter. Detta blir möjligt, om man hänvisar propositionerna till ett särskilt utskott, men icke annars.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Ja, om man begränsar den finansiella prövningen enbart till frågan, huruvida medel till ifrågavarande utgifter böra anskaffas genom en sådan särskild skatt, som här är föreslagen, då äger det av de båda sista talarna anförda resonemanget sin riktighet. Men om man vill taga upp frågan i vidare sammanhang och fråga sig, huruvida enligt förslaget i anspråk tagna skatteobjekt böra utnyttjas på det föreslagna sättet och till detta ändamål, eller om de icke böra utnyttjas på annat sätt och i annat syfte och till regleringen av andra ekonomiska förhållanden, då ter sig frågan, såvitt jag förstår, så som jag i mitt tidigare anförande antydde.

Herr Petersson, Alfred: Herr talman! Då statsutskottets ärade ordförande såsom skäl för tillsättandet av ett särskilt utskott anförde, att ett motsatt förfarande med all sannolikhet skulle förlänga riksdagen, vill jag däremot säga, att om den saken råder det helt visst mycket olika meningar. För min del håller jag före, att tillsättandet av ett särskilt utskott för behandling av dessa frågor kommer att hålla riksdagen fullt lika länge, om inte längre, samlad. Var och en, som har litet erfarenhet av riksdagsarbetet, känner ju till vilken tid som åtgår för val och konstituering av utskottet samt igångsättande av en så stor apparat. Redan under denna tid kan mycket hinna göras av ett utskott, som är konstituerat och redan försett med kansli o. s. v.

Den ärade talaren sade också, att det var angeläget att vid behandlingen av dessa viktiga frågor tillgodogöra sig krafter icke bara från statsutskottet utan även från det särskilda utskottet under 1914 års senare riksdag. Ja, det tror även jag är riktigt, och i statsutskottet finnas redan sådana krafter. Jag skall endast nämna statsutskottets nuvarande ordförande, som ju även hade säte och stämma i det särskilda utskottet år 1914. Skulle däremot ett särskilt utskott tillsättas, vet jag icke, hur det skulle gå att förena ordförandeskapet i statsutskottet med ett deltagande i detta särskilda utskott.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till herr vice talmannens förslag om tillsättande av ifrågavarande utskott samt vidare på avslag därå, och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertvägande ja besvarad.

Andra kammaren skulle inbjudas att förena sig med första kammaren i beslutet att tillsätta ett sådant särskilt utskott, som avsågs med nämnda beslut.

Protokollsutdrag härom justerades.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda proposition nr 225, med förslag till förordning om krigsmaterielskatt m. m., beslöt kammaren att, under förutsättning att ett särskilt utskott tillsattes för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 218—220 m. m., hänvisa förstberörda proposition till nämnda utskott, men att eljest remittera propositionen till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Malmborgs* under gårdagen väckta och då bordlagda motion, nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av områden från kungsladugården Skälby i Kalmar län.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra sammansatta stats- och lagutskottets sistlidna dag bordlagda utlåtande nr 1 ävensom bevillningsutskottets samma dag bordlagda memorial nr 20.

Föredrogs jordbruksutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 58, i anledning av remiss från kamrarna av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m.

Ifrågasatt återlämnande av en till jordbruksutskottet remitterad motion.

Utskottet hade i detta ärende yttrat följande:

»Till jordbruksutskottet har från kamrarna blivit remitterad Kungl. Maj:ts proposition, nr 155, angående försäljning av den inom staden Marstrands hamnområde belägna Hedvigsholmen eller Kvarnholmen m. m.

Då detta ärende synes utskottet ej tillhöra dess befattning, får utskottet med stöd av 7 § i gällande reglementariska föreskrifter för riksdagen hemställa, att ifrågavarande proposition må till kamrarna återlämnas.»

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Vid grundlagsenlig behandling i dag i talmanskonferensen har konferensen utan meningsskiljaktighet ansett, att jordbruksutskottet

Ifrågasatt återlämnande av en till jordbruksutskottet remitterad motion.

(Forts.)

borde behandla ifrågavarande proposition. Jag får också bekänna, att jag icke heller rätt kan fatta, varför jordbruksutskottet velat fränsäga sig behandlingen av densamma. Emellertid torde det som inverkat på jordbruksutskottet ha varit, att propositionen är föredragen av chefen för lantförsvarsdepartementet, och att inkomsten av den försålda lägenheten icke skall tillfalla skogsmedelsfonden utan i stället gå till fjärde huvudtiteln. Det står nämligen i propositionen, att »den för fastigheterna inflytande köpeskillingen må, efter avdrag av värderings- och andra av försäljningen föranledda kostnader, tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.» Men dylika propositioner ha år efter år remitterats till jordbruksutskottet, och senast i år har propositionen nr 119, angående försäljning av tvenne till förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 i Gudhems socken hörande områden, där det också föreskrives, att »de för områdena inflytande köpeskillingarna må tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål», behandlats av jordbruksutskottet.

På dessa skäl ber jag att få hemställa om avslag å jordbruksutskottets nu föredragna memorial.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande memorial annat yrkande ej framstälts, än att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 29 nästlidna april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för vissa beställningshavare å staten för artilleriets fabriker och tygstater att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring,

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till avlöande av en extra vaktmästare i Svea hovrätt m. m., samt

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under titel »utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» gjorda framställning i fråga om anslag för utförande av vissa förändringar vid centralstationen i Stockholm m. m.,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets den 29 sistlidna april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en Sveriges utsädesförenings filial i mellersta Norrland, och

nr 57, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 3 § andra stycket av gällande reglemente för med statsmedel understödda åtgärder till höjande av det mindre jordbruket,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 28, rörande viss ändring i gällande bestämmelser angående skatt på hundar;

nr 29, angående utarbetande av förslag till redovisning och registrering av fastigheter i städer och stadsliknande samhällen m. m.; samt

nr 30, angående lag om vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr vice talman, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att på föredragningslistan för nästkommande lördag ibland två gånger bordlagda ärenden främst måtte uppföras bevillningsutskottets memorial nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 10 angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor.

Denna hemställan bifölls.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4,17 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
